

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Aleše Roztočila a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Ing. Radovana Havelce v právní věci žalobců: **a) L. C. a b) BcA. A. C.**, zast. Mgr. Davidem Zahumenským, advokátem, se sídlem Burešova 615/6, Brno, proti žalovanému: **Ministerstvo zdravotnictví**, se sídlem Palackého nám. 4, Praha 2, v řízení o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. 4. 2016, č. j. 4 A 43/2012 – 154,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **se zamítá.**
- II.** Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobcům na náhradě nákladů řízení částku celkem 6.728 Kč do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám jejich zástupce, Mgr. Davida Zahumenského, advokáta, se sídlem Burešova 615/6, Brno, přičemž každému ze žalobců náleží stejný díl přiznaných nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

I.

Předcházející řízení před správními orgány a správními soudy

[1] Rozhodnutím žalovaného ze dne 7. 9. 2009, č. j. 36110/2009-HH-30.1-13.8.09, bylo změněno rozhodnutí Krajské hygienické stanice Jihomoravského kraje (dále též „správní orgán prvního stupně“) ze dne 7. 7. 2009, č. j. 6574/2008/BM/PRAV, konkrétně výše pokuty uložená každému ze žalobců byla snížena z částky 6.000 Kč na 4.000 Kč; mimoto byl změněn údaj o aplikovaném ustanovení z § 52 písm. c) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění účinném ke dni vydání rozhodnutí (dále jen „zákon o přestupcích“), na písm. b) téhož ustanovení, jakož i o nejzazším termínu očkování ze dne 24. 3. 2009 na den 25. 3. 2009. Ve zbytku bylo rozhodnutí správního orgánu prvního stupně potvrzeno.

[2] Rozhodnutím správního orgánu prvního stupně byla ve společném řízení podle § 57 odst. 2 zákona o přestupcích každému ze žalobců uložena pokuta podle § 29 odst. 2, s přihlédnutím k § 11 odst. 1, § 12 odst. 1 a § 13 odst. 1 zákona o přestupcích. Žalobci (každý z nich jednotlivě) byli uznáni vinnými ze spáchání přestupku na úseku zdravotnictví podle § 29 odst. 1 písm. f) zákona o přestupcích, kterého se dopustili tím, že nesplnili povinnost k předcházení vzniku šíření infekčních onemocnění, stanovenou v § 46 odst. 1 a 4 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění účinném ke dni vydání rozhodnutí (dále jen „zákon o ochraně veřejného zdraví“), ve spojení s § 4 odst. 1 vyhlášky č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 537/2006 Sb.“), když nezajistili, aby se jejich nezletilá dcera A. C., nar. X, podrobila u zvoleného praktického lékaře pro děti a dorost MUDr. Z. A., O. 9, B., základnímu očkování proti záškrtu, tetanu, dávivému kašli, invazivnímu onemocnění vyvolanému původcem *Haemophilus influenzae b*, přenosné dětské obrně a virové hepatitidě typu B, a to v termínech stanovených uvedenými právními předpisy. Současně byla každému ze žalobců uložena povinnost nahradit paušální částku nákladů spojených s projednáváním přestupku ve výši 1.000 Kč.

[3] Proti rozhodnutí žalovaného se žalobci bránili žalobou, v níž namítali jeho nezákonnost spočívající v tom, že povinnost podrobit se očkování, resp. skutková podstata daného přestupku je stanovena vyhláškou č. 537/2006 Sb. jako podzákonným právním předpisem; to podle žalobců odporuje ústavnímu pořádku. V případě jejich dcery mimoto nebyla spolehlivě zjištěna možnost kontradikce či přirozené imunity ve smyslu § 46 odst. 2 zákona o ochraně veřejného zdraví. Žalobci upozornili na rizika spojená s očkováním hexavakcínou a namítali, že nebyli řádně a úplně poučeni o rizicích a důsledcích očkování a alternativách k němu; na podporu svých tvrzení poukázali na rozsudek německého Spolkového soudního dvora ze dne 15. 2. 2000, sp. zn. VI ZR 48/99. Napadené rozhodnutí je podle jejich názoru v rozporu s čl. 5 a 26 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, jakož i s Úmluvou o právech dítěte (vyhlášena pod č. 104/1991 Sb.) a principem přiměřenosti. Uloženou pokutu žalobci považují za nepřiměřeně vysokou; žalovaný se podle nich nevypořádal s nízkou společenskou nebezpečností jednání a skutečností, že žalobci jednali v nejlepší zájmu dítěte. Brojili také proti tomu, že pokuta a náhrada nákladů (jediného společného) řízení byla udělena každému ze žalobců jako rodičů zvlášť.

[4] Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 27. 8. 2010, č. j. 4 Ca 26/2009 – 56, napadené rozhodnutí žalovaného zrušil a věc mu vrátil žalovanému k dalšímu řízení a rozhodl dále, že žalovaný je povinen nahradit žalobcům náklady řízení. V odůvodnění shledal důvodnou námitku porušení čl. 4 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod (vyhlášena pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších ústavních předpisů, dále jen „Listina“), a to s ohledem na stanovisko, které zaujal Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 21. 7. 2010, č. j. 3 Ads 42/2010 – 92. Městský soud dospěl k závěru, že žalobci neporušili zákonem stanovenou povinnost, neboť z obecného ustanovení § 46 odst. 1 zákona o ochraně veřejného zdraví nelze vyvozovat správněprávní odpovědnost, přičemž konkrétní skutkové podstaty reprobovaného jednání nejsou upraveny zákonem, nýbrž pouze vyhláškou č. 537/2006 Sb., tedy podzákonným právním předpisem. Dalšími žalobními námitkami se již nezabýval.

[5] Proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. 8. 2010 se žalovaný bránil kasační stížností, na základě níž Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 29. 5. 2012, č. j. 4 As 8/2011 – 98, rozsudek městského soudu ze dne 27. 8. 2010 zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V odůvodnění vyšel z usnesení rozšířeného senátu ze dne 3. 4. 2012, č. j. 8 As 6/2011 – 120, a konstatoval, že závěry napadeného rozsudku městského soudu

pokračování

nemohou obstát, neboť právní úprava povinnosti fyzických osob podrobit se očkování, stanovená v § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví a vyhlášce č. 537/2006 Sb., odpovídá ústavněprávním požadavkům čl. 4 odst. 1 a 2 Listiny.

[6] Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 31. 10. 2012, č. j. 4 A 43/2012 – 118, žalobu zamítl a rozhodl dále, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V odůvodnění neshledal důvodnou námitku nedostatečného zjištění kontraindikace či přirozené imunity ve smyslu § 46 odst. 2 zákona o ochraně veřejného zdraví, jakož ani námitku nedostatečného poučení žalobců o rizicích a důsledcích očkování a alternativách k němu. Dospěl totiž k závěru, že žalovaný se s touto otázkou vypořádal dostatečně. Městský soud neshledal rozpor napadeného rozhodnutí s čl. 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně; vyložil, že úprava § 46 odst. 1 a 2 zákona o ochraně veřejného zdraví a prováděcí vyhlášky č. 537/2006 Sb. přijaté na základě zmocnění v § 108 odst. 1 téhož zákona spadá pod výluky podle čl. 26 této úmluvy, neboť byla přijata z důvodu ochrany veřejného zdraví. Stejně tak se městský soud neztotožnil s námitkou porušení Úmluvy o právech dítěte či ústavního principu přiměřenosti. Vzhledem k tomu, že rodičovská zodpovědnost náleží oběma rodičům a kterýkoli z nich mohl zajistit splnění zákonné povinnosti, byla pokuta za spáchání přestupku správně uložena každému z nich; stejně tak povinnost k náhradě nákladů řízení je v intencích § 79 odst. 1 zákona o přestupcích dána za každého jednotlivého obviněného.

[7] Proti tomuto rozsudku Městského soudu v Praze se žalobci bránili kasační stížností, kterou Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 17. 1. 2014, č. j. 4 As 2/2013 – 75, zamítl a rozhodl dále, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. S přihlédnutím k nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06, totiž shledal, že správní orgány i městský soud řádně vyhodnotily, že se nejedná o výjimečný případ, kde by byly dány okolnosti pro zachování autonomie stěžovatelů a vyloučení jejich postihu, a správně posoudily rovněž otázku naplnění formální i materiální stránky přestupku. Konstatoval, že na překážku realizace zákonné povinnosti podrobit se povinnému očkování, resp. na překážku postihu stěžovatelů za přestupek spočívající v odepření povinného očkování jejich nezletilé dcery A., nebyla svoboda náboženství nebo víry podle čl. 16 odst. 1 Listiny. Názorová orientace nemůže žalobce vyvázat z plnění povinností, které jsou jim uloženy zákonem v souladu s čl. 4 odst. 1 Listiny, v daném případě povinností podrobit jejich nezletilé dítě povinnému očkování v souladu s požadavky § 46 odst. 1 a 2 zákona o ochraně veřejného zdraví. Postup správních orgánů nelze hodnotit ani jako zásah do jejich svobody náboženství nebo víry podle čl. 16 odst. 1 Listiny, ani jako zásah do jejich práva na svobodu myšlení nebo svědomí (*duševní autonomie*) podle čl. 15 odst. 1 Listiny; této kategorii nelze podřadit obecný nesouhlas žalobců s povinností podrobit svoji dceru povinnému očkování. Odepření zákonné povinnosti žalobci nelze ospravedlnit ani odkazem na právo na rodičovskou péči a nedůvěrou v systém očkování v České republice a přesvědčením stěžovatelů o možných negativních následcích a rizicích povinného očkování.

II.

Ústavní stížnost a nález Ústavního soudu

[8] Proti rozsudkům Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 1. 2014, č. j. 4 As 2/2013 – 75, a Městského soudu v Praze ze dne 31. 10. 2012, č. j. 4 A 43/2012 – 118, se žalobci bránili ústavní stížností, v níž namítali zásah do svobody myšlení a svědomí podle čl. 15 odst. 1 Listiny a čl. 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"), a dále do práva na péči o dítě podle čl. 32 odst. 4 Listiny, do nedotknutelnosti osoby podle čl. 7 Listiny a do práva na ochranu zdraví podle čl. 31 Listiny. Žalobci uplatnili v podstatě totožné námitky jako v kasační stížnosti proti naposledy uvedenému rozsudku městského soudu a navrhli,

aby Ústavní soud oba rozsudky zrušil. Současně navrhli, aby Ústavní soud zrušil § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví a § 29 odst. 1 písm. f) zákona o přestupcích (tento návrh Ústavní soud zamítl nálezem ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 19/14).

[9] Ústavní soud nálezem ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 1253/14, rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 1. 2014, č. j. 4 As 2/2013 – 75, a Městského soudu v Praze ze dne 31. 10. 2012, č. j. 4 A 43/2012 – 118, zrušil, neboť shledal, že jimi byla porušena základní práva žalobců na svobodu svědomí podle čl. 15 odst. 1 a na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud poukázal na závěry uvedené ve svých dřívějších nálezech sp. zn. III. ÚS 449/06, Pl. ÚS 42/02, I. ÚS 671/01, Pl. ÚS 42/02, Pl. ÚS 18/98 a konstatoval, že pro oprávněnost světské výhrady svědomí musí být kumulativně naplněny postuláty 1) ústavní relevance tvrzení obsažených ve výhradě svědomí, 2) naléhavost důvodů, jež k podpoře své výhrady nositel základní svobody uvádí, 3) konzistentnost a přesvědčivost tvrzení dané osoby a 4) společenské dopady, jež může v konkrétním případě akceptovaná sekulární výhrada svědomí mít.

[10] Ústavní relevance tvrzení, která jsou obsahem světské výhrady svědomí projevené vůči povinnému očkování, je podle Ústavního soudu v posuzované věci naplněna již samotnou kolizí ochrany veřejného zdraví a zdraví osoby, v jejíž prospěch je výhrada svědomí uplatněna (srov. čl. 31 Listiny).

III.

Nový rozsudek městského soudu

[11] Městský soud v Praze následně rozsudkem ze dne 29. 4. 2016, č. j. 4 A 43/2012 – 154, rozhodnutí žalovaného zrušil, věc žalovanému vrátil k dalšímu řízení a uložil mu povinnost uhradit žalobcům náklady řízení k rukám jejich právního zástupce. Městský soud po zvážení argumentů žalobců dospěl k závěru, že výše uvedené podmínky pro uplatnění světské výhrady svědomí byly naplněny. Námitce žalobců, že vyhláškou stanovené povinnosti nemohou zakládat odpovědnost za spáchání přestupku, městský soud nepřisvědčil, neboť shledal, že možné uložení pokuty za spáchání přestupku je v souladu s ústavním pořádkem ČR a zákon o ochraně veřejného zdraví v § 46 odst. 6 zmocnil prováděcí právní předpis k úpravě členění očkování a podmínky provedení očkování, jakož i způsoby vyšetření imunity. Městský soud nepřisvědčil ani námitce žalobců týkající se nezjištění možnosti kontraindikace či přirozené imunity, neboť vyhláška č. 537/2006 Sb. k aplikaci hexavalentní očkovací látky nestanoví povinnost podrobit se imunologickému vyšetření.

[12] Městský soud naproti tomu s přihlédnutím k čl. 5 a 26 a Úmluvy o biomedicíně shledal důvodnou námitku absence řádného poučení o rizicích a důsledcích očkování a alternativách k němu, neboť stát má v souladu s touto úmluvou informovat o povaze zákroku a poskytnout příjemci fundované informace. Městský soud se tak neztotožnil s výkladem žalovaného, že pokud zákon neukládá informační povinnost ohledně povahy zákroku, pak není povinen příjemce informovat. Takový výklad by totiž nebyl souladný se zásadami a principy demokratického právního státu, neboť by docházelo k zásahu do přirozených práv člověka, možnost činit si vlastní úsudek, svobodně myslet a rozvíjet se, jako být informován o restrikcích týkajících se narušení tělesné integrity jedince. Městský soud uzavřel, že žalobci svými argumenty naplnili všechny kumulativně stanovené požadavky stanovené nálezem Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1253/14, přičemž jak plyne z jiného nálezu téhož soudu sp. zn. III. ÚS 449/06, v takovém případě musí orgán veřejné moci vzít v potaz výjimečné stěžovatelem tvrzené důvody toho, proč se odmítl podrobit očkování a v případě existence okolností zásadně hovořících

pokračování

pro zachování autonomie dané osoby pak orgán veřejné moci nesmí povinnost podrobit se očkování sankcionovat či jinak vynucovat.

IV.

Kasační stížnost a vyjádření k ní

[13] Žalovaný (dále též „stěžovatel“) podal proti tomuto rozsudku včas kasační stížnost z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Stěžovatel označil rozsudek městského soudu za nesrozumitelný, neúplný, z hlediska nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1253/14 neodůvodněný a dílem nezákonný, neboť má za to, že z něj není srozumitelné, zda městský soud k závěru o naplnění kumulativních podmínek výhrady svědomí žalobců uvedl výčet žalobních námitek, nebo výhrady městského soudu vůči postupu správních orgánů. Podle stěžovatele však postuláty nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1253/14 nenaplnuje ani jedna skupina soudem shromážděných skutečností. Zcela stranou rozhodování městského soudu pak zůstal v nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1253/14 uvedený opačně působící veřejný zájem, resp. společenské dopady, které může v konkrétním případě akceptovaná sekulární výhrada svědomí mít. Tento veřejný zájem představuje zachování kolektivní imunity a následky, která má nakažený neočkovaný jedinec pro osoby, které nemohou být očkovány ze zákonem stanovených důvodů.

[14] Nadto výhrady městského soudu směřované vůči státu nejsou v souladu s platnou právní úpravou a dosavadní judikaturou Ústavního soudu (nález sp. zn. Pl. ÚS 42/02) a Nejvyššího správního soudu v oblasti pravidelného očkování. Městský soud klade státu podmínku 0 % výskytu vedlejších účinků vakcín, která je nereálná, stojící mimo zákon o léčivých přípravcích a městskému soudu ji navíc ani nepřísluší stanovit. Městský soud redukuje zákonnou povinnost podrobení se pravidelnému očkování pouze na odůvodněné případy, je-li to nezbytné a při zachování nejvyšší opatrnosti, čímž nepřipustně degraduje zákonnou povinnost podle § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví na výběr osob, které je třeba očkovat, přestože i Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 1253/14 vychází z nutnosti dodržení zákonné povinnosti, jejíž vymahatelnost může být prolomena jen ve zcela mimořádných případech. K nutnosti zachovat nejvyšší opatrnost zmíněnou městským soudem stěžovatel uvedl, že jde o pravidlo nesrozumitelné, stojící mimo zákon o zdravotnických službách, který ukládá dodržet náležitou odbornou úroveň poskytování zdravotních služeb. K provádění vakcinace bez souhlasu, o níž se opakovaně zmiňuje městský soud, stěžovatel konstatoval, že vakcinace bez souhlasu pacienta není prováděna. Je však zaměňován souhlas s poskytnutím zdravotní služby a vymáhání zákonem stanovené povinnosti.

[15] Závěry městského soudu vztahující se k otázce vyšetření stavu imunity před provedením očkování hexavakcínou označil stěžovatel za nesrozumitelné. Závěr městského soudu, že žalobci nebyli dostatečně a úplně poučeni o jednotlivých očkovacích látkách a dalších skutečnostech, se opírá pouze o zcela obecné tvrzení žalobců. Závěry městského soudu o pokroku lékařské vědy a otevírání diskuze o pravidelném očkování ku prospěchu společnosti ve vztahu k postulátům oprávněnosti výhrady svědomí jsou podle stěžovatele tak zjednodušeny a zobecněny, že z nich může plynout závěr, že výhrada svědomí založená na svobodě myšlení je automaticky naplněna u každého jedince, což ovšem není v souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1253/14.

[16] Stranou pozornosti městského soudu i Ústavního soudu zůstal nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 42/02, podle kterého je v případě konfliktu právní normy s konkrétně uplatňovanou svobodou svědomí třeba vážit, zda prosazení svobody svědomí nezasáhne

do základních práv třetích osob. V posuzované věci se jedná o nezletilou dceru žalobců v situaci, kdy díky aktivitám odpůrců očkování klesá proočkovanosť a narůstá výskyt dříve účinně očkováním kontrolovaných infekčních onemocnění. V posuzované věci jde o nepodrobení nezletilé dcery žalobců pravidelnému očkování proti záškrtu, tetanu, černému kašli, dětské přenosné obrně, virové hepatitidě typu B a onemocnění vyvolanému bakterií *Haemophilus influenzae*, tedy závažným onemocněním, a to ve světle práva dítěte podle čl. 24 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Žalobci přes uznání přínosu vakcinace hovoří o odložení vakcinace na dobu větší vyzrállosti imunity dítěte. Při očkování mimo stanovený interval, tedy později, však může mít vakcína více nežádoucích účinků. S ohledem na výše uvedené stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud rozsudek městského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Současně stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud přiznal kasační stížnosti odkladný účinek (tomuto návrhu Nejvyšší správní soud nevyhověl usnesením ze dne 16. 6. 2016, č. j. 4 As 114/2016 – 38).

[17] Žalobci se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožnili s názorem městského soudu, že v jejich případě jsou kumulativně naplněny všechny podmínky pro uplatnění výhrady svědomí. Uvedli, že stěžovateli lze do určité míry dát za pravdu v tom ohledu, že městský soud se ve svém rozsudku nedostatečně věnuje společenským dopadům akceptování světské výhrady svědomí, což však nemá vliv na celkové hodnocení věci, protože aplikace výhrady svědomí v případě žalobců nemá žádné negativní společenské dopady. Závěry městského soudu nejsou v rozporu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 42/02. Stěžovatel jím uvedenou citaci vytrhl z kontextu, neboť Ústavní soud dále uvádí, že „svoboda svědomí může mít vliv na uplatnitelnost či vynutitelnost takové právní normy ve vztahu k těm, jejichž svědomí se přiči“. Ze stejného konceptu následně vychází i nálezy I. ÚS 1253/14, v kterém Ústavní soud na uvedený plenární nálezy na několika místech odkazuje a vztahuje tyto závěry na otázku výhrady svědomí týkající se povinného očkování. Rovněž městský soud následně tento právní výklad přebírá do svého rozsudku. Nesnaží se však, jak naznačuje stěžovatel, zpochybňovat samotnou zákonnou povinnost osoby podrobit se povinnému očkování, ale hodnotí pouze legitimitu vynutitelnosti povinnosti uložením pokuty v individuálním případě žalobců ve světle výše uvedeného nálezu Ústavního soudu.

[18] Stěžovatel podle žalobců nesprávně dovozuje, že z rozsudku městského soudu může plynout závěr, že výhrada svědomí založená na svobodě myšlení je automaticky naplněna u každého jedince. To, že teoreticky každý může využít výhradu svobody svědomí k odmítnutí povinnosti podrobit se povinnému očkování, totiž neznamená, že v žádném z takových případů by odmítnutí této povinnosti nesmělo být sankcionováno. Městský soud nenaznačuje, že povinnost povinného očkování by měla být stanovena pouze v případě, kdy bude zároveň garantován nulový výskyt vedlejších účinků očkování. Pokud však stát povinnost podrobit se povinnému očkování stanovuje, přičemž zároveň není schopen garantovat jeho stoprocentní bezpečnost, musí nést odpovědnost za případné nežádoucí účinky. K tvrzení stěžovatele, že městský soud nepřipustně degraduje zákonnou povinnost podle § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví, žalobci uvedli, že na argumentaci městského soudu je potřeba nahlížet ve světle závěrů Ústavního soudu. Městský soud pouze zdůrazňuje, že povinnost podrobit se povinnému očkování je zároveň zásahem do tělesné integrity jednotlivce, a při vynucování této povinnosti je proto potřeba zachovávat vysokou míru opatrnosti. S ohledem na výše uvedené žalobci navrhli, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl a uložil žalovanému povinnost uhradit žalobcům náhradu nákladů řízení.

[19] V replice k vyjádření žalobců stěžovatel uvedl, že postup městského soudu nenaplnil nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1253/14. Z postulátů nastolených Ústavním soudem v nálezech sp. zn. I. ÚS 1253/14 a III. ÚS 449/06 vyplývá, že je třeba se zabývat žalobními

pokračování

námítkami ve smyslu jejich výjimečnosti a naléhavosti úzce svázané s osobou, na kterou se očkovací povinnost vztahuje, nebo s osobami jí blízkými, která v individuálním případě vyžaduje zachování autonomie rozhodování osoby, pocíťované v rovině hluboce prožité povinnosti, a to i při respektu k opačně působícímu veřejnému zájmu na ochraně veřejného zdraví. Městský soud však podle žalovaného své závěry natolik zjednodušil, že každé popření očkovací povinnosti je akceptovatelné.

V.

Posouzení kasační stížnosti

[20] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou, proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná, a za stěžovatele v souladu s § 105 odst. 2 s. ř. s. jedná zaměstnanec s vysokoškolským právnickým vzděláním. Poté Nejvyšší správní soud přezkoumal důvodnost kasační stížnosti v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti.

V. a) Posouzení jednotlivých námitek v kasační stížnosti

[21] Stěžovatel se v kasační stížnosti dovolává důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s.

[22] Nejvyšší správní soud se nejprve zabýval námitkou nepřezkoumatelnosti rozsudku městského soudu, kterou stěžovatel uplatnil, když v kasační stížnosti označil rozsudek městského soudu za nesrozumitelný a neodůvodněný z hlediska nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1253/14. Pokud by totiž rozsudek krajského soudu trpěl vadou nepřezkoumatelnosti, mohlo by to mít za následek nemožnost přezkoumat další stěžovatelovy námítky; sama o sobě by pak tato vada odůvodnila zrušení napadeného rozsudku.

[23] Pokud jde o obsah pojmu nepřezkoumatelnosti, odkazuje Nejvyšší správní soud na svou ustálenou judikaturu (srov. například rozsudky ze dne 29. 7. 2004, č. j. 4 As 5/2003 – 52, ze dne 18. 10. 2005, č. j. 1 Afs 135/2004 – 73, č. 787/2006 Sb. NSS, ze dne 14. 7. 2005, č. j. 2 Afs 24/2005 – 44, č. 689/2005 Sb. NSS, ze dne 17. 1. 2008, č. j. 5 As 29/2007 – 64, nebo ze dne 25. 5. 2006, č. j. 2 Afs 154/2005 – 245), ze které se podává, že rozhodnutí je nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů, jestliže není zřejmé, jakými úvahami se soud řídil při naplňování zásady volného hodnocení důkazů či utváření závěru o skutkovém stavu; z jakého důvodu nepovažoval za důvodnou právní argumentaci v žalobě; proč považoval žalobní námítky za liché, mylné nebo vyvrácené nebo proč subsumoval skutkový stav pod zvolené právní normy. Dalším důvodem nepřezkoumatelnosti rozhodnutí může být případ, kdy soud opomněl přezkoumat některou ze včas uplatněných žalobních námitek. Nesrozumitelné je pak rozhodnutí krajského soudu především tehdy, pokud z něho není zřejmé, jak soud rozhodl, v jaké věci, pokud výrok neodpovídá odůvodnění, případně pokud jsou v rozhodnutí krajského soudu jiné vnitřní rozpory. Dle judikatury Ústavního soudu (viz např. nálezy ze dne 20. 6. 1996, sp. zn. III. ÚS 84/94, ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. III. ÚS 94/97, a ze dne 21. 10. 2004, sp. zn. II. ÚS 686/02) je jedním z principů, představujícím součást práva na řádný proces a vylučujícím libovůli při rozhodování, i povinnost soudů své rozsudky řádně odůvodnit (ve správním soudnictví srov. ustanovení § 54 odst. 2 s. ř. s.). Z odůvodnění tak musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. Nepřezkoumatelné rozhodnutí nedává dostatečné záruky

pro to, že nebylo vydáno v důsledku libovůle a způsobem porušujícím ústavně zaručené právo na spravedlivý proces. V projednávaném případě však Nejvyšší správní soud takové vady napadeného rozsudku městského soudu neshledal. Městský soud totiž svůj rozsudek dostatečně odůvodnil a jeho právní názory jsou logické a srozumitelné, byť místy poněkud nepřesně formulované.

[24] Námitce stěžovatele, že z kasační stížností napadeného rozsudku není srozumitelné, zda městský soud k závěru o naplnění kumulativních podmínek výhrady svědomí vedl výčet žalobních námitek, nebo výhrady městského soudu vůči státu Nejvyšší správní soud nepřisvědčil, neboť z rozsudku městského soudu je jasně zřejmé, že městský soud k tomuto závěru dospěl po celkovém zhodnocení zjištěného skutkového stavu, kdy mimo jiné přihlížel k dosavadnímu jednání žalobců.

[25] Stěžovateli nelze přisvědčit ani v tom, že městský soud své závěry neodůvodnil z hlediska nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1253/14, neboť právě v souladu s tímto nálezem se zabýval tím, zda jsou v posuzované věci kumulativně naplněny postuláty vytyčené Ústavním soudem pro oprávněnost světské výhrady svědomí. Poukázal na skutečnost, že se jedná o střet zájmu na ochraně společnosti před výskytem epidemií a s tím spojenou ochranou veřejného zdraví a zájmu na ochranu zdraví jednotlivce, do jehož tělesné integrity je očkováním zasahováno. Zohlednil argumenty žalobců (nesouhlas s obsahem tzv. hexavalentní očkovací látky, možnost rozložit očkování tzv. monovakcínami a některé očkování provést až v pozdějším věku dítěte, kdy je více vyvinutá imunita, negarantování 0 % rizikovosti očkování při výskytu vedlejších účinků, nepoučení o možných rizicích očkování). Přístup žalobců shledal městský soud konzistentním, žalobci uváděné argumenty přesvědčivými. Městský soud jednání žalobců posoudil a vyhodnotil je jako jednání, které neneso znaky úmyslného rušení veřejného pořádku či bezpečnosti. Na základě těchto skutečností dospěl k závěru, že podmínky pro oprávněnost světské výhrady svědomí byly v posuzované věci naplněny.

[26] Nejvyšší správní soud se s tímto závěrem městského soudu i jeho výše uvedeným zdůvodněním plně ztotožňuje, a nepřisvědčil proto ani námitce stěžovatele, že postuláty nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1253/14 nenaplněje ani jedna skupina městským soudem shromážděných skutečností. S ohledem na výše uvedený způsob, jakým městský soud hodnotil jednání žalobců, neshledal Nejvyšší správní soud důvodnou ani námitku, že zcela stranou rozhodování městského soudu zůstaly společenské dopady, které může v konkrétním případě akceptovaná sekulární výhrada svědomí mít, neboť je zjevné, že městský soud přihlédl také k tomuto aspektu věci.

[27] K tvrzení stěžovatele, že městský soud klade státu nereálnou a mimo zákon o léčivých přípravcích stojící podmínku 0 % výskytu vedlejších účinků vakcín, Nejvyšší správní soud uvádí, že městský soud žádnou takovou podmínku v přezkoumávaném rozsudku nestanovil, neboť v rámci argumentace týkající se postulátu ústavní relevance tvrzení obsažených ve výhradě svědomí pouze argumentoval tím, že stát by měl být schopen garantovat 0 % výskyt vedlejších účinků spojených s očkováním a v opačném případě nést odpovědnost za rizika spojená s očkováním, přičemž tato odpovědnost v současné době právním předpisem upravena není. Z výše uvedeného tak je zřejmé, že městský soud počítá se situací, že stát nebude schopen garantovat 0 % výskyt vedlejších účinků spojených s očkováním. Městský soud však zcela správně při posuzování výhrady svědomí uplatněné žalobci vzal v úvahu, že legislativa nestanovila odpovědnost státu za případný výskyt negativních vedlejších účinků povinného očkování a tíží případné újmy na zdraví dcery žalobců vzniklé v souvislosti s podstoupením očkování přenesla na jejich bedra. S touto úvahou se Nejvyšší správní soud zcela ztotožňuje.

pokračování

[28] Stěžovatel dále v kasační stížnosti, s poukazem na závěr městského soudu, že zásah do tělesné integrity bez svolení jedince by měl být možný pouze v odůvodněných případech, je-li to nezbytné, při zachování nejvyšší míry opatrnosti, dovozoval, že městský soud redukuje zákonnou povinnost podrobení se pravidelnému očkování a nepřípustně degraduje zákonnou povinnost podle § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví na výběr osob, které je třeba očkovat. Nejvyšší správní soud však má za to, že stěžovatel tento závěr městského soudu nevykládá správně, neboť nepřihlíží ke kontextu odůvodnění rozsudku městského soudu, z něhož plyne, že městský soud v rámci posouzení konkrétní věci konkrétních žalobců při poměřování jednotlivých zájmů pouze shledal, že k očkování nelze přistupovat pouze jednostranně a paušálním způsobem s odůvodněním, že se jedná o zákonem uloženou povinnost, ale je třeba při něm zachovávat co nejvyšší míru obezřetnosti a opatrnosti, neboť očkování zároveň představuje zásah do tělesné integrity jednotlivce. Samotnou zákonnou povinnost podrobit se očkování, uvedenou v § 46 zákona o ochraně veřejného zdraví, tedy městský soud, stejně jako Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 1253/14, žádným způsobem nezpochybil, když ostatně výslovně uvedl, že možné uložení pokuty za spáchání přestupku je v souladu s ústavním pořádkem a poukázal na skutečnost, že zákon o ochraně veřejného zdraví v § 46 odst. 6 zmocnil prováděcí právní předpis k podrobné úpravě povinného očkování a podmínek jeho provádění, jakož i způsobů vyšetření imunity.

[29] Závěr městského soudu o nutnosti zachovat nejvyšší opatrnost při zásazích do tělesné integrity jedince není nesrozumitelný, jak tvrdí žalovaný v kasační stížnosti, ale zcela jasně a stručně formulovaný. Tělesná integrita je chráněna na ústavní úrovni čl. 7 odst. 1 Listiny, dle kterého *nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena*, a čl. 31 Listiny, dle kterého *každý má právo na ochranu zdraví. Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách, pak v § 4 odst. 5 stanoví, že náležitou odbornou úrovní se rozumí poskytování zdravotních služeb podle pravidel vědy a uznávaných lékařských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti*. S přihlédnutím k této právní úpravě, z níž vyplývá, že při zásazích do tělesné integrity je třeba vždy postupovat uvážlivě, s přihlédnutím ke všem okolnostem, tj. s nejvyšší opatrností, nepovažuje Nejvyšší správní soud na rozdíl od stěžovatele uvedený závěr městského soudu za stojící mimo právní úpravu. Nejvyšší správní soud se s uvedeným závěrem městského soudu ohledně nutnosti zachovat maximální opatrnost při zásazích do tělesné integrity plně ztotožňuje, a to i proto, že reflektuje skutečnost, že lidské zdraví je většinou lidí i současnou společností vnímáno jako jedna z nejvyšších a nejdůležitějších hodnot.

[30] Závěry městského soudu ohledně souhlasu dotčené osoby s lékařskými zákroky v oblasti péče o zdraví, k nimž dospěl v rámci vypořádání námitky žalobců týkající se absence řádného poučení o rizicích a důsledcích očkování a alternativách k němu, jsou v souladu s čl. 5 a čl. 26 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně publ. pod č. 96/2001 Sb. m. s. Městský soud tedy nepochybil ani v tomto ohledu. Nejvyšší správní soud zároveň neshledal, že by městský soud zaměnil souhlas s poskytnutím zdravotní služby a vymáhání zákonem stanovené povinnosti, neboť těmito skutečnostmi se zabýval odděleně, v rámci vypořádání odlišných námitok žalobců.

[31] Za nesrozumitelný nepovažuje Nejvyšší správní soud ani závěr městského soudu k otázce vyšetření stavu imunity před provedením očkování hexavakcínou, neboť z odůvodnění rozsudku městského soudu je zřejmé, že neshledal námitku žalobců o nezjištění možnosti kontraindikace či přirozené imunity důvodnou, protože zákon o ochraně veřejného zdraví sice v § 46 odst. 2 stanoví, že před provedením pravidelného a zvláštního očkování je fyzická osoba povinna podrobit se v případech upravených prováděcím právním předpisem vyšetření stavu imunity (odolnosti). Prováděcí právní předpis - vyhláška č. 537/2006 Sb. - však k aplikaci hexavalentní

očkovací látky nestanoví povinnost podrobit se imunologickému vyšetření, a proto není zákonem uložena povinnost zjišťovat kontraindikaci na tento typ očkovací látky.

[32] Nejvyšší správní soud nicméně přisvědčil stěžovateli potud, že městský soud pochybil při vypořádání námítky žalobců, že nebyli dostatečně a úplně poučeni o jednotlivých očkovacích látkách (žalobci v této souvislosti rovněž namítali, že v posuzované věci absentovalo před podáním vakcíny jejich řádné poučení). Z obsahu správního spisu totiž Nejvyšší správní soud zjistil, že žalobci již v odvolání proti rozhodnutí správního orgánu prvního stupně uvedli, že jim dětská lékařka poskytla veškeré příbalové letáky vakcín, kterými se běžně očkuje. Takovéto letáky přitom obsahují potřebné a nejdůležitější informace v dostatečném rozsahu a to i o rizicích očkování (žalobci ostatně v odvolání zmiňují, že se seznámili s negativními účinky očkování uvedenými v těchto letácích, např. s možností anafylaktického šoku), byť samozřejmě neobsahují úplně všechny informace, neboť to z povahy věci ani není možné. Toto dílčí pochybení městského soudu však není natolik zásadní, aby způsobilo nezákonnost kasační stížností napadeného rozsudku, neboť podstatné je, že městský soud se správně vypořádal s naplněním kumulativních podmínek oprávněnosti světské výhrady vytyčenými nálezem Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1253/14.

[33] Nejvyšší správní soud se neztotožňuje ani s tvrzením žalovaného, že ze zjednodušených a zobecněných závěrů městského soudu o pokroku lékařské vědy a otevírání diskuze o pravidelném očkování ku prospěchu společnosti ve vztahu k postulátům oprávněnosti výhrady svědomí může plynout závěr, že výhrada svědomí založená na svobodě myšlení je automaticky naplněna u každého jedince. Městský soud v odůvodnění rozsudku sice vskutku vyslovil obecný závěr, že svoboda svědomí myšlení a studia dané problematiky se týká všech jedinců a za prospěšné označil otevření diskuse za účelem možné eliminace výskytu nežádoucích vedlejších účinků očkování. Skutečnost, zda žalobci naplnili kumulativní podmínky oprávněnosti světské výhrady svědomí, však posuzoval již pouze ve vztahu k očkování v rámci hodnocení konzistentnosti a přesvědčivosti přístupu žalobců v rámci hodnocení, přičemž přihlížel ke konkrétním okolnostem zjištěným v posuzované věci. Městský soud tak postupoval v souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1253/14, který v bodě 46 konstatoval, že *presvědčivost a konzistentnost tvrzení podporujících výhradu sekulárního svědomí je zapotřebí posuzovat ad personam a nelze je podrobit postulátu objektivní pravdivosti; obsah těchto tvrzení nesmí postrádat hodnotový náboj a přičke protičelit společenskému prostředí.*

[34] K námitce stěžovatele, že stranou pozornosti městského soudu i Ústavního soudu zůstal nález Ústavního soudu Pl. ÚS 42/02, dle kterého je v případě konfliktu právní normy s konkrétně uplatňovanou svobodou svědomí třeba vážit, zda prosazení svobody svědomí nezasáhne do základních práv třetích osob, Nejvyšší správní soud v prvé řadě uvádí, že městský soud tímto nálezem v přezkoumávaném rozsudku výslovně neargumentoval, Ústavní soud však ano, neboť na něj poukazuje v bodech 31 a 32 nálezu sp. zn. I. ÚS 1253/14. Ústavní soud v nálezu Pl. ÚS 42/02 konstatoval, že *„svoboda svědomí patří k tzv. základním právům absolutním, tj. k takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem, jehož účelem by bylo omezit takové absolutní základní právo, v tomto případě svobodu svědomí. Každý zákon z jedné strany vyjadřuje veřejný zájem a z druhé strany formuluje i mravní přesvědčení parlamentní většiny, díky níž byl přijat, a tímto způsobem formuluje mravní přesvědčení většiny společnosti, jejímž odrazem je složení parlamentu. Je-li individuální svědomí v rozporu s určitou právní normou, zajisté taková skutečnost nemůže mít za následek nezávažnost takové právní normy, byť i jen ve vztahu k osobě, již svědomí velí konkrétní právní normu nerespektovat. Svoboda svědomí však může mít vliv na uplatnitelnost či vynutitelnost takové právní normy ve vztahu k těm, jejichž svědomí se přič. Při zvažování, zda se v případě takového konfliktu právní normy s konkrétně uplatňovanou svobodou svědomí má prosadit posléze jmenovaná svoboda svědomí, je třeba zvážit, zda by takové rozhodnutí nezasáhlo*

pokračování

do základních práv třetích osob anebo zda prosazení svobody svědomí nebrání jiné hodnoty či principy obsažené v ústavním pořádku České republiky jako celku (ústavně imanentní omezení základních práv a svobod).“ Tyto závěry podle Nejvyššího správního soudu nevyvrací, ale potvrzují výše uvedenou argumentaci týkající se naplnění podmínek oprávněnosti světské výhrady svědomí u žalobců, jelikož také v naposledy uvedeném nálezu Ústavní soud připouští, že svoboda svědomí může mít za určitých okolností vliv na vynutitelnost právní normy.

[35] Nejvyšší správní soud v této souvislosti dále poukazuje na nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 449/06, podle něž *„orgán veřejné moci, který rozhoduje o vynucení nebo sankcionování zákonné povinnosti podrobit se očkování, musí proto vzít v potaz výjimečné stěžovatelem tvrzené důvody toho, proč se odmítl podrobit očkování. V případě, že tu jsou takové okolnosti, které zásadním způsobem volají pro zachování autonomie dané osoby, to ovšem při současném zachování opačně působícího veřejného zájmu (viz kupř. důsledky proočkování dle výkladu shora), a tedy pro výjimečné nesankcionování povinnosti podrobit se očkování, nesmí orgán veřejné moci zmíněnou povinnost podrobit se očkování sankcionovat či jinak vynucovat. Současný zákon č. 200/1990 Sb. umožňuje vzít tyto ústavně relevantní úvahy v úvahu při rozhodování o individuálním přestupku. Ustanovení § 2 odst. 1 citovaného zákona umožňuje vzít v potaz ústavněprávní relevanci jednání osoby, která se odmítla podrobit očkování, např. v materiálním znaku přestupku (podle citovaného ustanovení je přestupkem zaviněné jednání, které porušuje nebo ohrožuje zájem společnosti a je za přestupek výslovně označeno v tomto nebo jiném zákoně). V této souvislosti Ústavní soud rovněž připomíná institut i ideovou základnu institutu upuštění od potrestání v kontextu trestněprávním. Orgán veřejné moci, a v řízení o správní žalobě pak správní soud, vezme při svém rozhodování v úvahu všechny relevantní okolnosti případu, zejména naléhavost danou osobou tvrzených důvodů, jejich ústavní relevanci, jakož i nebezpečí pro společnost, které může jednání dané osoby vyvolat. Významným aspektem bude také konzistentnost a přesvědčivost tvrzení dané osoby. V situaci, kdy určitá osoba s příslušným orgánem veřejné moci od počátku nijak nekomunikuje a teprve v pozdější fázi řízení svůj postoj k očkování ospravedlní, nebude zpravidla předpoklad konzistentnosti postoje této osoby a naléhavosti ústavního zájmu na ochraně její autonomie dán. Jedná-li se o osobu nezletilou, reprezentovanou zákonným zástupcem, měl by být zohledněn též zájem této nezletilé osoby, je-li to s ohledem na její věk a okolnosti případu možné (srov. k tomu také čl. 6 odst. 2 větu druhou Úmluvy) ... Ústavní soud opakuje, že český ústavní pořádek nezná žádné základní právo na to nebyť očkovan. Z hodnoty autonomie jednotlivce a jeho primátu na státu, která se promítá též v ustanovení čl. 16 odst. 1 Listiny, nicméně vyplývá právo stěžovatele na to, aby správní orgán při rozhodování o pokutě přihlédl ke všem aspektům jeho případu a výjimečně jeho jednání nesankcionoval z důvodů ochrany základních práv chráněných ústavním pořádkem.“*

[36] K poukazu stěžovatele na nutnost posouzení zda prosazení svobody svědomí nezasáhne do základních práv třetích osob, Nejvyšší správní soud uvádí, že městský soud se vypořádal také s tímto aspektem věci, když, jak již bylo uvedeno výše, zvažoval ochranu veřejného zdraví.

[37] Argumentace stěžovatele, v níž zmiňuje čl. 24 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte (dále jen Úmluva), poukazuje na skutečnost, že klesá proočkovanosť, narůstá výskyt dříve účinně očkováním kontrolovaných infekčních onemocnění a odložení vakcinace může vyústit ve více nežádoucích účinků vakcíny, nevyvrací závěr městského soudu, že žalobci naplnili podmínky oprávněnosti světské výhrady svědomí, nemohou tak být za své jednání (odmítnutí očkování jejich dcery) trestáni a důvody pro zrušení napadeného rozhodnutí stěžovatele jsou naplněny.

[38] K poukazu stěžovatele na úmluvu o právech dítěte proto Nejvyšší správní soud pouze stručně konstatuje, že tato úmluva stanoví povinnosti smluvních stran (států) a práva dítěte a jejím účelem je chránit práva dětí. Přistoupením k této úmluvě se tak Česká republika zavázala k zabezpečení práv dětí stanovených úmluvou. Úmluva však rovněž zavazuje smluvní strany k respektování odpovědnosti rodičů dítěte (čl. 3 bod 2, čl. 5 a 18 Úmluvy). V posuzované věci

přítom není pochyb o tom, že žalobci odmítli očkování své nezletilé dcery právě proto, že se v rámci své rodičovské odpovědnosti snaží podle svého svědomí a přesvědčení pokud možno co nejlépe dbát o její zájmy a vývoj, přičemž, jak již bylo opakovaně uvedeno, toto přesvědčení žalobců je natolik silné, konstantní a odůvodněné, že naplňuje podmínky oprávněnosti světské výhrady svědomí s příslušnými důsledky z toho plynoucími ve vztahu k relevantní právní úpravě. Svá tvrzení o klesající „proočkovanosť“, nárůstu výskytu infekčních onemocnění a větší pravděpodobnosti nežádoucích účinků vakcinace při její pozdější aplikaci stěžovatel nijak nedoložil a Nejvyšší správní soud se jimi proto již nyní nezabýval (srov. však níže).

V. b) Aplikace testu stanoveného Ústavním soudem

[39] Ačkoli stěžovatel uplatnil nesystematicky pouze některé dílčí obecné výhrady, které Nejvyšší správní soud výše vypořádal, považuje Nejvyšší správní soud přesto za potřebné se zabývat komplexně otázkou správnosti provedení testu aplikovatelnosti sekulární výhrady svědomí v nyní posuzovaném konkrétním případě, neboť z kontextu kasační stížnosti je zřejmé, že stěžovatel nesouhlasil právě se způsobem aplikace tohoto testu městským soudem.

[40] Nejvyšší správní soud má za to, že městský soud v napadeném rozsudku tento test provedl správně a zcela v souladu se závěry vyplývajícími z nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1253/14, které jsou dle čl. 89 odst. 2 Ústavy České republiky závazné jak pro správní soudy, tak i pro stěžovatele. Ústavní soud v tomto nálezu uvedl, že z „posouzení problematiky v ústavněprávní rovině (b. 28) vyplývají následující postuláty na oprávněnost světské výhrady svědomí, jež musí být naplněny kumulativně. Jsou jimi (1) ústavní relevance tvrzení obsažených ve výhradě svědomí, (2) naléhavost důvodů, jež k podpoře své výhrady nositel základní svobody uvádí, (3) konzistentnost a přesvědčivost tvrzení dané osoby a (4) společenské dopady, jež může v konkrétním případě akceptovaná sekulární výhrada svědomí mít“ (srov. bod 42 citovaného nálezu).

[41] Naplnění prvního kritéria v dané konkrétní věci shledal již sám Ústavní soud, který v bodu 44 citovaného nálezu dále uvedl: „Ústavní relevance tvrzení, která jsou obsahem světské výhrady svědomí projevené vůči povinnému očkování, je v posuzované věci naplněna již samotnou kolizí ochrany veřejného zdraví a zdraví osoby, v jejíž prospěch je výhrada svědomí uplatněna (srov. čl. 31 Listiny). Pomínout nelze ani tvrzení rodičů o zásahu do jejich práva na rodičovskou péči, garantovaného v čl. 32 odst. 4 Listiny, byť omezeného zákonem. Imanentním aspektem případu zůstává čl. 15 odst. 1 o svobodě svědomí, resp. přesvědčení nositelů základního práva. Opomenout nelze rovněž často opakovaný argument o očkování jako zásahu do tělesné integrity ve smyslu čl. 7 odst. 1 Listiny, i když je zde ve hře nejen nedotknutelnost osoby, ale i (či snad ještě více) aspekt vpravené vakcíny s dlouhodobými účinky do těla s dopadem na zdraví osoby ve smyslu čl. 31 Listiny. Ve všech případech se navíc jedná o základní práva způsobilá ke vzájemnému poměřování (optimalizaci).“

[42] Městský soud dále zjistil i naléhavost důvodů, jež k podpoře své výhrady žalobci uvedli, a to právě v jejich obavě, že v důsledku aplikace hexavalentní očkovací látky jejich nezletilé dceři může být vážným způsobem a trvale poškozeno její zdraví, a to mj. vzhledem k riziku způsobení vzniku autismu očkováním právě touto očkovací látkou. Nejvyšší správní soud má za to, že i naplnění této podmínky městský soud správně vyhodnotil v kontextu pokynu uvedeného v kasačním nálezu Ústavního soudu, konkrétně v jeho bodu 43, podle nějž „[v]arietu obsahů námitky je zde nesnadno vymezit; nepochybně mezi ně potenciálně patří i přesvědčení, že může dojít k nevratnému poškození zdraví osoby blízké. Jedná-li se o nezletilého reprezentovaného zákonným zástupcem, musí být zohledněny konkrétní aspekty jeho zájmu na neprovedení vakcinace.“

pokračování

[43] K třetí podmínce pro respektování světské výhrady svědomí, tj. konzistentnosti a přesvědčivosti tvrzení žalobců, městský soud poukázal na to, že žalobci dle svých tvrzení, která nelze považovat za nedůvěryhodná, se dlouhodobě zajímají o problematiku možných negativních následků povinného očkování dětí, k tomuto tématu prostudovali celou řadu odborných i populárních textů [např. Buchwald, G.: Očkování – obchod se strachem; Neustaedter, R.: Problémy s očkováním; McCandless, J.: Children with Starving Brains; Scheibner, V.: Behavioral Problems in Childhood (the Link to Vaccination); Shaw, W.: Biological Treatment for Autism and PDD]. Žalobkyně a) je certifikovaná dětská facilitátorka pracující s dětmi s poruchami autistického spektra, která prošla odborným školením v USA a pracovala v tomto oboru řadu let v tuzemsku i v zahraničí. Proto se o problematiku faktorů, které mohou vyvolat vznik autismu u dětí, zajímá a i v praxi se setkala s velkým množstvím rodin, vychovávajících takto postižené děti. Žalobci jsou si tedy vědomi závažnosti zdravotního postižení, které podle jejich přesvědčení může být způsobeno očkováním malých dětí předmětnou vakcínou. Žalobci dále uvedli, že v okruhu svých známých v České republice se setkali s konkrétními případy, kdy očkování vedlo k závažným negativním následkům na zdraví očkováných malých dětí. Podle žalobců jejich dcera trpí X, proto ji nelze považovat za zcela zdravou a riziko případných zdravotních komplikací v souvislosti s očkováním je proto vyšší než u zcela zdravých dětí. Žalobci též poukázali na statistiku úmrtí dětí očkováných hexavaxínou, kterou zveřejnil odborný časopis pro pediatrii ve Spolkové republice Německo (Bundesgesundheitsblatt, prosinec 2004), z níž vyplývá, že v Německu po očkování hexavakcínou zemřelo v letech 2000 až 2003 celkem 19 dětí ve věku do dvou let. Žalobci rovněž poukázali na informace zveřejněné na internetových stránkách Státního ústavu pro kontrolu léčiv o případu úmrtí očkované osoby. Tato tvrzení žalobců lze považovat za konzistentní a přesvědčivá (aniž by Nejvyšší správní soud posuzoval pravdivost těchto informací, resp. reálnou důvodnost obav žalobců) vzhledem k tomu, že byla náležitým způsobem předestřena již v řízení před správními orgány. Žalobci na těchto svých argumentech po celou dlouhou dobu (od roku 2009) konzistentně trvají v různých svých podáních adresovaných správním orgánům (viz protokol o ústním jednání ze dne 25. 5. 2009, podání označené jako „odůvodnění odmítnutí očkování naší dcery A. C.“ ze dne 3. 7. 2009, odvolání žalobců proti rozhodnutí správního orgánu prvního stupně ze dne 22. 7. 2009) a dále v podáních adresovaných správním soudům, především v žalobě podané proti rozhodnutí stěžovatele. Stěžovatel ostatně neuvedl žádné skutečnosti či argumenty, kterými by vyvracel okolnost, že žalobci mají skutečné a niterné obavy o poškození zdraví jejich dcery v důsledku očkování. Za vyvrácení skutečně zakoušených obav žalobců přitom nelze považovat názor správních orgánů, že tyto obavy nemají racionální základ, resp. jsou neopodstatněné. Ústavní ochrany totiž může požívat (při splnění Ústavním soudem stanovených podmínek) i taková sekulární výhrada svědomí, která nemá oporu v aktuálně panujícím stavu vědeckého poznání (to se ostatně v čase vyvíjí). Nelze ani shledat, že by tvrzení žalobců postrádala hodnotový náboj nebo že by příkře protičela společenskému prostředí. O tom svědčí městským soudem zmíněná legitimní veřejná debata o důvodnosti zákonného požadavku na povinné očkování dětí a o možných zdravotních rizicích s tímto očkováním spojených, do níž se zapojují neodborníci i odborníci, lékaři i právníci, kteří vznášejí relevantní argumenty na podporu toho či onoho názoru.

[44] V konkrétním případě tedy Nejvyšší správní soud nemá pochyb o naplnění podmínky konzistentnosti a přesvědčivosti tvrzení žalobců a vzhledem ke shora uvedeným okolnostem konkrétního případu opětovně shledává nedůvodnou obavu stěžovatele, že s odkazem na výhradu svědomí bude moci kdokoli odeprít podrobení se povinnému očkování, a tak bude zákonem stanovená povinnost zcela vyprázdněna. V tomto případě, kterým se Nejvyšší správní soud nyní zabývá, byl tedy naplněn požadavek Ústavního soudu, podle nějž „[p]řesvědčivost a konzistentnost tvrzení podporujících výhradu sekulárního svědomí je zapotřebí posuzovat ad personam a nelze

je podrobit postulátu objektivní pravdivosti; obsah těchto tvrzení nesmí postrádat hodnotový náboj a přikře protřešit společenskému prostředí, obstat však musí především před jejich nositelem a jeho nejbližšími. Ústavní soud již dříve (b. 28) požadoval, aby autor výhrady komunikoval s příslušným orgánem veřejné moci, tj. aby neospravedlňoval své přesvědčení teprve v pozdější fázi řízení. To platí i nadále, přičemž samozřejmostí musí být jednoznačnost a patřičná (přiměřená) srozumitelnost projevu svědomí dané osobou“ (bod 46 nálezu Ústavního soudu v této věci).

[45] Městský soud se zabýval i otázkou společenských dopadů, které může akceptování výhrady svědomí v konkrétním případě mít, tedy čtvrté a poslední podmínky stanovené Ústavním soudem (*„Konečně pak společenské dopady výhrady světského svědomí, má-li být akceptována, nesmí, při veškerém respektu k autonomii projevu vůle, extrémně vybočovat ze sféry legitimních cílů, jimiž se relevantní oblast práva vyznačuje. Konkrétně to zde mj. znamená, že musí zůstat zohledněna žádoucí míra proočkovanosti obyvatelstva proti přenosným nemocem. S poskytnutou výjimkou nesmí být spojovány závěry, jež by jí umožnily změnit se v pravidlo.“* - bod 47 nálezu v této věci). Městský soud správně zohlednil společenský zájem na ochraně před výskytem epidemií nakažlivých chorob. Tento zájem je zcela legitimní, jak Ústavní soud uvedl ve svém nálezu ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 19/14, bod 77: *„Jedním z uznaných legitimních cílů je ochrana zdraví, přičemž při povinné vakcinaci nejde jen o v zásadě plošné očkování osob ex lege, ale též zprostředkovaně o ochranu těch fyzických osob před infekcí přenosné nemoci, jež z různých důvodů očkovány nebyly“*. Nejvyšší správní soud k tomu poznamenává, že z argumentace stěžovatele i z naposledy citovaného nálezu Ústavního soudu vyplývá, že příznivý účinek očkování (ochrana před epidemiemi infekčních chorob) je spojen s vysokou mírou „proočkovanosti“ obyvatelstva. Vzhledem k tomu, že se jedná o statistickou hodnotu vycházející z vysokých počtů dětí, které se očkování podrobují, má Nejvyšší správní soud za to, že pokud v individuálním případě žalobců (jejich dcery) bude od očkování upuštěno, nenaruší to podstatným způsobem tuto hodnotu podmiňující žádoucí účinek očkování. Jakkoli Nejvyšší správní soud připouští, že příklad žalobců může být inspirací a povzbuzením pro další rodiče, kteří by mohli odepřít splnění povinnosti podrobit své děti očkování, je zřejmé, že při respektování přísných podmínek stanovených Ústavním soudem by tyto případy neměly nabýt masového charakteru, resp. neměly by mít za následek snížení úrovně „proočkovanosti“ pod kritickou úroveň.

[46] Pokud by takové nebezpečí reálně hrozilo a bylo přesvědčivě doloženo, mohlo by být zohledněno právě při posuzování této poslední podmínky pro akceptování sekulární výhrady svědomí. Nejvyšší správní soud se však domnívá, že drtivá většina rodičů se zachová rozumně a zodpovědně a své děti očkování podrobí při vědomí všech kolektivních i individuálních výhod s tím spojených, které podle konsenzuálního názoru odborníků převažují nad možnými riziky. Tomuto závěru nasvědčuje i chování většiny rodičů v zemích, kde není uzákoněna povinnost podrobit se očkování, avšak drtivá většina rodičů děti přesto očkovat nechává, takže příznivý účinek očkování v rámci celé společnosti je zachován. K tomu může ostatně přispět i stěžovatel, pokud se bude více věnovat osvětě mezi rodiči malých dětí a bude vedle represe spoléhat i na přesvědčování a rozptýlení obav rodičů racionální argumentací. Stěžovatel může k zmírnění obav rodičů z nepříznivých následků očkování na zdraví dětí přispět i přípravou právní úpravy, která by na stát přenesla odpovědnost za zdravotní újmu způsobenou povinným očkováním. Přestože k přijetí takové právní úpravy vyzval Ústavní soud již v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 19/14, tedy téměř před dvěma lety, dosud přijata nebyla. Nejvyšší správní soud tedy za těchto okolností musí konstatovat, že i čtvrtá podmínka stanovená Ústavním soudem byla splněna, tj. že ani společenské dopady zohlednění sekulární výhrady svědomí v tomto konkrétním případě nevylučují.

pokračování

[47] Zbývá tedy uzavřít, že městský soud posoudil věc správně, pokud dospěl k závěru, že v konkrétním posuzovaném případě byly splněny všechny Ústavním soudem stanovené podmínky pro akceptování sekulární výhrady svědomí žalobců a upuštění od vynucení povinného očkování jejich nezletilé dcery uložením pokuty.

VI.

Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[48] Na základě výše uvedených důvodů dospěl Nejvyšší správní soud po přezkoumání napadeného rozsudku Městského soudu v Praze k závěru, že nebyly naplněny tvrzené důvody podání kasační stížnosti. Kasační stížnost proto není důvodná a Nejvyšší správní soud ji podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl.

[49] O nákladech řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s ustanovením § 120 s. ř. s. Procesně úspěšní žalobci mají právo na náhradu odměny právního zástupce, kterým je advokát Mgr. David Zahumenský. Náklady žalobců představuje odměna jejich zástupce za jeden úkon právní služby za dvě zastupované osoby ve smyslu § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu (vyjádření ke kasační stížnosti ze dne 6. 6. 2016). Tato odměna je podle § 9 odst. 4 písm. d) cit. vyhlášky ve spojení s jejím § 7 stanovena ve výši 3.100 Kč za jeden úkon právní služby a náleží advokátovi za každou takto zastupovanou osobu, takže mu celkem náleží odměna ve výši odpovídající dvěma úkonům, kterou je však nutné ponížít o 20 %, jelikož se jednalo o společné úkony při zastupování více osob (§ 12 odst. 4 advokátního tarifu), tj. na 2.480 Kč za jeden úkon právní služby. Dále Nejvyšší správní soud přiznal náhradu hotových výdajů podle § 13 odst. 3 advokátního tarifu ve výši 600 Kč za 2 úkony (jeden úkon právní služby po 300 Kč). Celkem tedy Nejvyšší správní soud přiznal částku 5.560 Kč jako odměnu za zastupování a náhradu hotových výdajů; tuto částku musel dále navýšit o částku odpovídající dani z přidané hodnoty, neboť ověřil, že zástupce žalobců je plátcem daně z přidané hodnoty. Odměna za zastupování se proto zvyšuje o tuto daň ve výši 21 %, tedy o 1.168 Kč. Žalovaný je tedy povinen zaplatit náhradu nákladů řízení ve výši 6.728 Kč. K výplatě této částky pak Nejvyšší správní soud stanovil přiměřenou lhůtu.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 25. října 2016

Mgr. Aleš Roztočil
předseda senátu